

Sygn. akt IV CSK 530/15

POSTANOWIENIE

Dnia 29 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa G. K.

przeciwko Gminie B.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 29 stycznia 2016 r.,

na skutek dwóch skarg kasacyjnych - strony pozwanej i interwenienta ubocznego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 16 grudnia 2014 r., sygn. akt V ACa [...],

odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania i zasądza od pozwanej oraz od interwenienta ubocznego na rzecz powoda kwoty po 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód G. K. wniósł o zasądzenie na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. od pozwanej Gminy B. kwoty 240 010,67 zł z odsetkami od 30 grudnia 2010 r. tytułem wynagrodzenia za roboty budowlane jakie wykonał w charakterze podwykonawcy P. spółki z o.o. w G. na budowie boiska „O.”, którego inwestorem była pozwana Gmina. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 4 czerwca 2012 r. powództwo oddalił, uznając, że pozwana prawidłowo potrąciła z wynagrodzenia powoda kary umowny za

nieterminowe wykonanie etapów umowy, licząc te kary od wynagrodzenia jakie obowiązywało według umowy stron w czasie, za który kara była naliczana. Z uwagi na sposób określenia w umowie terminów do wykonania poszczególnych etapów zdaniem Sądu uzasadnione było też naliczenie kar podwójnie za okres kiedy występowało opóźnienie obydwu etapów prac. Apelację powoda od tego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny w [...], lecz jego wyrok został uchylony przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy po stwierdzeniu, że w skardze kasacyjnej nie zostały postawione zarzuty pozwalające mu na kontrolę prawidłowości wykładni umowy łączącej powoda z wykonawcą robót (interwenientem ubocznym P. spółka z o.o. w G.) skupił się na analizie zarzutu naruszenia art. 484 § 2 k.c. przez zaniechanie miarkowania kary umownej, zwrócił też uwagę na skutki odstąpienia przez interwenienta od części robót, polegające na tym, że od zakresu objętego odstąpieniem należałoby naliczać kary na innej podstawie, przewidzianej w umowie (kary za odstąpienie od umowy), co mogłoby rzutować na podstawę do obliczenia kar za zwłokę w wykonaniu robót, ponieważ z chwilą odstąpienia od umowy stan zwłoki przekształca się w tym zakresie w stan niewykonania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok zasądzając na rzecz powoda kwotę 144 966,44 zł z odsetkami ustawowymi od 5 marca 2011 r. i kosztami procesu rozliczonymi za całość postępowania; w pozostałym zakresie apelacja została oddalona. Zasądzona kwota uwzględniała potrącenie kary umownej za zwłokę w wykonaniu zobowiązania obliczoną w oparciu o odmiennie zinterpretowane postanowienia umowy łączącej powoda z interwenientem. Sąd uznał, że postanowienia o karach za zwłokę umożliwiają tylko jednokrotne naliczenie za okres zwłoki, nawet jeśli zwłoka obejmuje dwa etapy prac. Ponadto Sąd uwzględnił wykładnię dokonaną przez Sąd Najwyższy i karę za zwłokę obliczył od wynagrodzenia należnego powodowi po ograniczeniu przedmiotu umowy w wyniku odstąpienia przez interwenienta od tej umowy w zakresie szeregu niewykonanych przez powoda terminowo robót. W rezultacie końcowym kwota kary nie uzasadniała już, zdaniem Sądu jej miarkowania, lecz umniejszył wynagrodzenie dochodzone przez powoda o całą wyliczoną kwotę. W wyroku nie zostało zamieszczone orzeczenie o odsetkach, wobec czego w tym samym dniu, w którym zapadł wyrok Sąd Apelacyjny sprostował go poprzez

zamieszczenie w nim tego elementu. Od tak ukształtowanego wyroku skargi kasacyjne wnieśli pozwana i interwenient uboczny, zaskarżając go w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego poprzez częściowe uwzględnienie powództwa. Skargi oparte zostały na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. Pozwana zarzuciła niewłaściwe zastosowanie art. 56 i 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. przy dokonywaniu wykładni § 8 umowy, błędna wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 353¹ w zw. z art. 483 § 1 k.p.c., ponadto podniosła błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 350 § 1 k.p.c. Interwenient uboczny zarzucił naruszenie art. 65 k.c. przez błędną wykładnię postanowień umowy łączącej go z powodem oraz naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W wnioskach obydwaj skarżący wnieśli o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie orzeczenie przez Sąd Najwyższy co do istoty przez zmianę tego wyroku i oddalenie powództwa (apelacji) w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Pozwana uzasadniła potrzebę rozpoznania jej skargi przesłankami z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. to znaczy wystąpieniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz oczywistą zasadnością tej skargi. Istotne zagadnienia skarżąca sformułowała jako problem:

1. czy dopuszczalne jest zastrzeganie w umowach kar umownych za opóźnienie w realizacji poszczególnych etapów świadczenia niepieniężnego i obciążanie dłużnika odrębnie karami za opóźnienie w realizacji każdego z tych etapów osobno, co może prowadzić do kumulowania kar;
2. jak należy prawidłowo wyliczyć karę umowną w sytuacji, gdy strony w umowie jako podstawę jej wyliczenia wskazały wartość wynagrodzenia przyjmującego zamówienie, a w toku realizacji umowy wartość tego wynagrodzenia uległa zmianie poprzez jego zwiększenie lub zmniejszenie.

Oczywistą zasadność skargi skarżąca upatruje w zarzutach skierowanych przeciwko prawidłowości orzeczenia o sprostowaniu wyroku Sądu Apelacyjnego w zakresie orzeczenia o odsetkach.

Z kolei interwenient uboczny wskazał jedynie przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., uznając że oczywiście wadliwa jest koncepcja, iż naliczanie kar za opóźnienie w wykonaniu robót powinno nastąpić od wynagrodzenia ukształtowanego ostatecznie po obu odstąpieniach przez interwenienta od części umowy, a nie od tego wynagrodzenia, które obowiązywało w czasie gdy powód był już w zwłoce, a także brak uzasadnienia przyczyn stanowiska, że kary za nieterminowe wykonywanie prac w kolejnych etapach nie mogą się kumulować.

Powołanie się na wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego zobowiązuje skarżącego do wskazania problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003/18/436). Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których powstały wątpliwości. Zagadnienie powinno być istotne ze względu na wagę problemu interpretacyjnego dla systemu prawa. Tak kwalifikowane zagadnienie nie występuje w sprawie, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego stanowiska. W rozpatrywanej sprawie nie można pominąć wykładni art. 483 § 1 k.c. przeprowadzonej przez Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie

w uzasadnieniu wyroku z dnia 2 kwietnia 2014 r. Sąd Najwyższy - ze skutkami wynikającymi z art. 398²⁰ k.p.c. - stwierdził, że efektem częściowego odstąpienia od umowy jest zmiana stanu zwłoki w wykonaniu zobowiązania w stan jego niewykonania, rzutująca na ocenę stanu przeszłego, co uniemożliwia naliczanie od tej części świadczenia kary za zwłokę w wykonaniu świadczenia, natomiast umożliwia zastosowanie systemu odszkodowawczego (np. kary umownej) przewidzianego na wypadek odstąpienia od umowy. Tym samym dotyczące tej kwestii zagadnienie prawne zostało już wyjaśnione. Z kolei zagadnienie odnoszące się do zakresu swobody konstruowania kary umownej nie ma charakteru istotnego problemu prawnego, ponieważ granice swobody umownej także w tym zakresie wyznacza art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 k.c.

Nie zachodzi także wskazywana oczywista zasadność skarg, która ma miejsce tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i juredycznych dociekań - w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie. Skarżący, powołując się na przesłankę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. powinien wykazać oczywistą zasadność skargi kasacyjnej przejawiającą się kwalifikowanym charakterem naruszenia przepisów prawa, prowadzącym do wniosku, że zaskarżone orzeczenie jest jaskrawo nieprawidłowe. Pozwana upatruje ją w zarzucie naruszenia art. 350 k.p.c. przez Sąd Apelacyjny, jednak formułując zarzut nie złożyła koniecznego w świetle art. 398²¹ w zw. z art. 380 k.p.c. wniosku o przeprowadzenie kontroli niezaskarżalnego odrębnie postanowienia o sprostowaniu wyroku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2008 r., II CZ 54/08, Lex 447663, czy z dnia 19 listopada 2014 r., II CZ 74/14, Lex nr 1554581 nie publ.). W braku takiego wniosku przeprowadzenie kontroli nie jest dopuszczalne.

Interwenient z kolei za oczywiście nieprawidłowy uznał pogląd przyjęty przez Sąd Apelacyjny z uwagi na związanie wynikające z art. 398²⁰ k.p.c. Ponieważ ten pogląd wiąże w niniejszej sprawie także Sąd Najwyższy - tego rodzaju argument nie może być uznany za oczywiście uzasadniony i jednoznacznie wskazujący na konieczność uwzględnienia skargi. Również twierdzenie, że Sąd Apelacyjny nie wyjaśnił w uzasadnieniu przesłanek stanowiska, że kary za zwłokę w wykonaniu

umowy nie mogły się kumulować, nie przekonuje w zestawieniu w wyjaśnieniach, jakie Sąd Apelacyjny ujął na str. 25, z których wynika, że zajęte stanowisko było konsekwencją dokonanej przez ten Sąd wykładni umowy między interwenientem a powodem.

W tym stanie rzeczy przytoczone przez skarżących przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachodzą. Okoliczności sprawy nie wskazują również, aby wystąpiły inne podstawy przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści art. 98 § 1 i 3, art. 99, art. 107 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., a wysokość tych kosztów z postanowień wynika z treści § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 5 i § 12 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490) w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).